

LAUSUNTO TAITEEN EDISTÄMISKESKUKSESTA

Taiteen edistämiskeskus –prosessin aikana alueellisia taidetoimikuntia on kuultu, muttei kuunneltu.

Satakunnan taidetoimikunnan toimipiste on säilytettävä, niin kuin muutkin nykyiset 13 toimipistettä. Toimintaympäristöissä toteutuu käsivarren mitta –periaate, jota muillakin elämänalueilla on syytä tavoitella.

Läänintaiteilijoiden valinta ja ohjaus on alueellisten taidetoimikuntien ydintehtävä ja voimavara. Sitä ei mikään muu taho voi toteuttaa paremmin.

Satakunnan taidetoimikunta on taiteilijoiden vahva kumppani. Suhteen vaarantaminen vahingoittaa alueen taidekenttää vakavasti.

Nykyinen järjestelmä toimii taiteen edistämisen näkökulmasta erittäin hyvin, eikä perustavanlaatuisiin muutoksiin ole mitään syytä.

Valtakunnan osien alasajo ei vahvista valtakunnallista taiteen edistämistä, vaan päinvastoin heikentää.

Tasa-arvoisen ja hyvin toimivan taiteen edistämisen näkökulmasta on nurinkurista, mikäli alueellista, tuloksellista taidetoimikuntajärjestelmää aletaan purkaa.

Vaihtoehtoisia malleja on järkevää esittää. Sen varjolla ei kuitenkaan tule tehdä huonoja ratkaisuja, joihin lakiesityksen epämääräiset ja heikosti perustellut keskittämispyrkimykset ovat johtamassa.

Taidetoimikunnat hoitavat monia taiteenedistämistehtäviä mm. alueellisissa verkostoissa, yhteistyökumppanien kanssa ja henkilökohtaisten suhteiden varassa. Mikäli Satakunnan toimipiste pahimmassa tapauksessa lopetettaisiin, ei vastaava verkostoituminen ja taiteen edistämistyö joltakin suurtoiminta-alueelta olisi samalla tavalla mahdollista. Oman toimiston menetys olisi kohtalokasta erityisesti Satakunnan tapaisessa maakunnassa, jossa edes osittain korvaavia vastuunottajia ei ole näköpiirissä. On osoittautunut, että sen paremmin maakunnan liitolla kuin ELY-keskuksellakaan ei ole resursseja ottaa haltuun niitä kulttuurin edistämistehtäviä, jotka niillä pitäisi olla, taiteesta puhumattakaan. Tätä taustaa vasten taidetoimikunnan merkitys alueellaan korostuu entisestään.

**Tasa-arvo ja demokratia
ei ole vallan keskittämistä**

Nykyisessä järjestelmässä taidetoimikuntien panoksella taataan kansalaisten mahdollisuudet saada taiteilijapalveluja sielläkin, missä se muuten ei käytännössä olisi mahdollista. Nykyjärjestelmässä myös suoran taiteilijatuon ja valtionavustusten tarve ja merkitys alueelle on kyetty arvioimaan tasapainoisesti. Ilman nykyisenlaisia aluetoimipistetiheyttä ei ”käsivarren mitta” mitenkään toteudu.

On ennustettavissa, että alueiden taiteen edistäminen ei jatkossa toteudu läheskään nykyisen demokratian hengessä, kun läänintaiteilijatyö muutetaan osaksi keskushallinnon

valtakunnallistamisajatuksista. On nähtävissä, että vakanssien nykyinen taiteilijäkokonaisuus heikkenee ja kenttätyö vähenee nimikkeen muutoksen ja asemapaikan vaihdoksen myötä ja vahvistaa taidehallinnon byrokratiaa keskustasolla.

Kun käy niin, että läänintaiteilijoiden lukumäärä perustuu entistä enemmän muihin lähtökohtiin kuin alueellisiin tarpeisiin, on odotettavissa, että taiteilija-apurahojen ja avustusten suuntaaminen alueille vähenee samassa suhteessa. Ilmiö johtaa edelleen siihen, että alueitten taiteilijoiden muutto keskuksiin kiihtyy. Taiteen edistämiskeskuksen tulon myötä taidetta edistetään keskitetysti siihen kelpaaviksi valituilta alueilta käsin. Alueet eristyvät entisestään.

Valtakunnallisia tavoitteita toteutetaan alueille koko ajan

Nykyinen läänintaiteilijajärjestelmä on osoittanut voimansa: hankemäärät, sisällölliset innovaatiot, laatu ja hankkeiden alueellinen levittäytyminen ovat todistaneet, miten on mahdollista toteuttaa valtakunnallisesti hahmoteltuja taiteen edistämistavoitteita. Tätä nykyä alueille konkretisoituu valtakunnallinen tavoiteasettelu, kun läänintaiteilijat ovat yhdessä toteuttaneet Taiteen keskustoimikunnan strategiaa oman toimikuntansa viitoittamin, alueellisesti määritellyin linjauksin. Näin on alueiden tarpeita tunnistaen ollut tarjolla taidepalveluja, jotka muuten jäisivät toteuttamatta.

Nykyiset aluetoimistot ovat taidehallinnon yksiköitä, joiden tekemää päällekkäistä työtä voidaan sähköisin menetelmin jossakin määrin yhtenäistää. Taiteelle tyypillinen yhteisöllisyys pienen virkamieskoneiston, luottamusjäsenistön ja läänintaiteilijoiden kesken ei sellaisenaan ole kuitenkaan korvattavissa. Tämä tosiasia on tiedossa kaikilla niillä, jotka tekevät työtä ammattitaiteen parissa.

Nykyiset toimikunnat ovat erityisesti läänintaiteilijoiden työn kautta tuoneet alueille sitä ammattitaiteen laatua, jolla on valtakunnallista kantavuutta. Hyvään tulokseen on vaikuttanut mm. se, että läänintaiteilijoilla on ollut lähiesimiehenä alueen realiteetit ja taiteen tekemisen edellytykset hallitseva virkamies. Myös tästä johtuen on voitu puhua alueiden professionaalista taiteen edistämisestä, samalla kun aluetoimikunnat ovat päätöksissään ja muussa toiminnassaan profiloituneet erityisesti ammattitaiteen asiantuntijaorganisaatioina. Aluetoimipisteiden määrään ei pitä puuttua.

Luottamusjäsenien asiantuntemuksen kavennettu käyttö on käsittämätöntä

Luottamusjäsenistöllä on ollut taiteen edistämisen alueellisen strategian toteuttajana vahva rooli. Se on kyennyt kirjauttamaan näkemyksiään myös keskeisiin kulttuuri- ja taidepolitiikan asiakirjoihin maakuntasuunnitelmia, –ohjelmia ja toteuttamissuunnitelmia myöten. Tämä on tarkoittanut käytännönläheistä otetta niihin toimiin, joista ovat välittyneet Taiteen keskustoimikunnan tavoitteet. Jos nykykuutoista luottamusjäsenjärjestelmää heikennetään siirtämällä merkittävä osa sen autonomiasta alueen ulkopuolelle, luovutaan suosiolla isosta osasta alueitten asiantuntijuudesta.

Lakiesityksen mukaisesti kuusijäseniselle taideneuvostolle säilytettävä valta ja vastuu on suhteeton. Jo koko Taite-prosessin ajan on ollut nähtävissä, että alueellisten toimikuntien luottamusjäsenien on annettu ymmärtää, ettei heidän alueellinen asiantuntemuksensa riitä

taiteen relevanttiin edistämiseen. Asiantuntijajäsenillä, joita ei pienellä hallinnonalalla ole hukattavaksi asti, onkin ymmärrettävästi esiintynyt luottamuksen horjumista siihen, halutaanko alueellista taidetta täysimääräisesti ylipäättään edistää. Tällainen asianhoito ei ole luomassa suunnitelluille vertaisarviointiryhmille luontevaa suhdetta ylhäältä johdettuun, harvainvaltaiseen koneistoon. Mitä tahansa rakennetta uusitaankin, mm. alueellisen tasa-arvon ja alueellisen ymmärryksen takaajina pitää kaikilla päätöksentekotasolla olla alueen riittävä edustus.

Lakiesityksessä valtakunnallinen taiteen edistäminen nähdään käsitteenä, joka pitää oudon itsestään selvästi sisällään myös alueellisen taiteen edistämisen. Tämä ei vain pidä paikkaansa. Kun vielä taideneuvoston ei vertaisarviointiryhmiä nimittäessään tarvitse välttämättä kuunnella alueellisia taide- ja kulttuuritoimijoita, neuvosto pidättää itselleen oikeuden jäsentää alueiden taidekentän ja taidepolitiikan paremmin kuin alueilla toimivat organisaatiot yhteensä. Tällaisen hierarkian toimivuuteen alueitten taiteen edistäjinä ei voi uskoa, varsinkin kun vertailukohtana on nykyjärjestelmä, jonka heikkouksia ei ole missään vaiheessa osoitettu.

Nykymalli on tehokas ja halpa,
mihin uusi koneisto ei pysty

Keskittämisen halu on sitäkin kestävämpää, kun uudistuksilla ei ole pystytty osoittamaan säästöjä, vaikka esityksessä mainitaan pyrkimys noudattaa valtiontalouden nykylinjauksia.

Mikäli säästöjä saadaan - niin kuin esityksestä on luettavissa - ainoastaan sillä, että vertaisarviointiryhmät ovat pääluvultaan nykyistä pienempiä, jolloin käytännössä ilmaistyötä tekevien jäsenten pienet kokouspalkkiot ovat nykyistä vähäisempiä, puhutaan marginaalisista asioista, joilla ei ole asiallista tekemistä säästöjen kanssa.

Tämä ajattelu kuvastaa alueellisten taidetoimikuntien todellisen merkityksen mitätöimistä ja niiden alasajoa.

Samankaltainen outous ja alueitten toiminnan tietämättömyyttä kuvaava on se esityksen kohta, jossa alueellisten vertaisarviointiryhmien tehtäväksi todetaan nuorten taiteilijoiden tukeminen, jotta he pääsisivät valtakunnallisen tuen piiriin. Alueilla on aina ollut herkkyyttä ja valppautta tukea nousevia taiteilijapolvia, mutta ikärasismien ehdoilla tukipolitiikka ei ole toteutunut, vaan yksinomaan sen pohjalta, mikä taide on arviointiin perustuvien kriteerien mukaisesti ollut tuettavissa.

Lakiluonnoksesta puuttuu edelleen aluetason analyysi, eli se mikä mm. alueellisessa taidetoimikuntajärjestelmässä on vialla. Sen takia alueet sisältävän valtakunnallisen taidehallinnon mahdollisen uuden järjestelyn arviointi vaatii lisää aikaa. Tätä aikaa pitää käyttää alueitten näkökulmasta siihen, että arvioidaan nykyjärjestelmän heikkoudet ja vahvuudet ja tehdään johtopäätökset vasta sitten.

Riikka Turtiainen
puheenjohtaja

Emma Susi
varapuheenjohtaja